

**МОДЕЛЪТ „ОБРАЗОВАТЕЛНА ДРАМА В УЧИЛИЩЕ“ –
ВЪЗМОЖНОСТИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА
В СЪВРЕМЕННАТА КЛАСНА СТАЯ**

д-р Мария Николаева Николова

Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Факултет по педагогика

**THE MODEL „EDUCATIONAL DRAMA IN SCHOOL” –
OPPORTUNITIES AND CHALLENGES IN THE MODERN
CLASSROOM**

Mariya Nikolaeva Nikolova, PhD

Sofia University „St. Kliment Ohridski”, Faculty of Pedagogy

Abstract: *The model „Educational drama in school” developed as an innovative idea in education creates many opportunities for the development of talent, creativity and creativity. Stimulate thinking, creates specific playing conditions for an accelerated transfer of knowledge, development of sensory students, facilitates the processes of remembering and thorough study of the scientific concepts and situations, facts and phenomena. Characterized by oriented action and stimulation to memorable experiences of students in the modern classroom, using specially designed drama techniques and methods of pedagogical interaction.*

The article analyzes its practical importance, opportunities and challenges of the application of new, unconventional ideas in education.

Key words: *theatre in education, educational drama, drama techniques, innovative pedagogical practice*

Въведение

Иновациите в съвременното българско училище често са насочени към учениците, по посока активност, нива на ангажираност, възможности за развитие и творчество от една страна, а от друга предлагане на алтернативни средства базирани най-често на развити технологии.

Факт е, че влиянието на технологиите върху живота ни води до бързи промени, все повече попадаме в ситуации от ежедневието си, които изискват проява на творческа и социална интелигентност. Човешките комуникации, социалните взаимодействия и креативност рядко са фокус обаче в стандартизираните учебни програми, прилагани в българското училище, въпреки това тези области са от съществено значение за развитие на толерантни, емоционални, адаптивни и най-вече самореализиращи се личности.

Възможностите за иновации от гледна точка на преподаването, от друга страна, стават все по-разнообразни. Някой автори смело мечтаят за „редизайн на традиционният образователен опит“ [6]. Изхождайки от международни проучвания, изследвания и добри практики съвременната научна педагогическа литература предлага мно-

гообразие от завършени креативни системи, модели, отделни методи и образователни формати, които доказано гарантират своята ефективност.

Динамични, актуални и адекватни на т.нар. поколение „new generation“ тези модели притежават специфична уникалност, тъй като не рядко се изграждат върху хармоничната колаборация на специалисти с различен професионален профил, разнообразни квалификации и интереси, но обединени от обща глобална цел, отговаряща на потребностите на съвременното образование.

Моделът „Образователна драма в училище“

„Драмата е базова дейност за учене. Това е начинът децата да бъдат стимулирани да мислят и преживяват техните индивидуални или социални проблеми. Учениците биха могли да се научат да проучват, изследват и експериментират със своите проблеми, събития и връзки. Въвлечени в драма събитие, децата черпят своите знания и опит за реалния свят.“ [8]

Други автори определят процеса по образователна драма в класната стая като: „Драмата е в центъра на съществуването, защото е ценна форма на комуникация. Драмата осигурява на децата възможност да работят заедно, в сътрудничество в общ живот. В резултат на това, тя дава на децата промяната да изразят себе си по-ефективно в ежедневни ситуации“ (McGregor, L.) [8], а според Courtney, образователната драма със своите импровизирани ролеви игри „символизира реалните житейски ситуации, които децата изпитват. Те разбират същността на човешкия опит в рамките на фокусиран смисъл и сътрудничество, в който идеите са взаимно проучени“ [8]

Моделът „Образователна драма в училище“ се основава „на преживяването и съпреживяването на учениците в ролите им на активни участници и публика. Образователната драма има потенциал да представи за кратко време, чрез серия от надграждащи се етюди и силни емоции, цялостно определена тема. Тази нейна характерност веднага я дефинира като изключително успешен модел на обучение, съдържащ цялостни, интересни и запомнящи се истории“ [1] Отличава се със силна интензивност. Създава специфична поредица от игрови ситуации, които учениците силно желаят да преживеят. Характерността на модела е белязана от разнообразието на динамични драма-техники, сценични похвати, действия, които са изключително привлекателни за децата от началното училище. Според Дороти Хеткоут, „всички драматични дейности могат да бъдат разположени в един непрекъснат процес, от най-традиционните или строго структурирани, до непланираните и неформални взаимодействия“ (Heateote, D.) [8].

Въвлечени в модела „Образователна драма в училище“ всяка от групите постига специфични образователни резултати: мотивация, запомнящи се преживявания, поведенческа промяна, индивидуална активност, стимулация чрез роли, ориентация към действието, групов динамичност, развитие на таланта, ускорен трансфер на знания, улесняване на запомнянето, субективизиране на времето, сетивност, задълбочено изследване и личностно-центрирана ориентация. [1]

Създава се възможност за педагогическо креативно взаимодействие с цялата група на училищния клас. Учениците са свободни да изберат своята посока, да действат или не, изхождайки от интересите, любопитството и моментното си желание. Всяко от децата е стимулирано да търси и намира своите таланти, актьорски, художествени, сценографски, танцови или музикални. Според Daud, S. „...почти всеки човек има уникална информация, която може да бъде използван само с неговото „активно сътрудничество“. По този начин, в контекста на началното образование,

има нужда от активен, динамичен диалог, преживявания и съпреживявания и тяхното пресмисляне и преработване в класната стая. [5]

Внедряването на модела „Образователна драма в училище“ преминава през няколко етапа:[по 1]

Представяне на сценария: на учениците се представя сценария, изграден драматургично на базата на учебно понятие или единица, съдържащ художествен контекст, характеризиращ се с „измисляни обстоятелства, обстановка и развитие на действието“ този текст е „еквивалент на изложението на нови знания, които учениците ще усвоят в процеса на обучение“

Ролите: превъплъщаването в роли на учениците се характеризира със „следване на образци“ и стимулация към „представяне на характерност, която да сътвори ярък и впечатляващ, драматичен образ...“. Този етап може да се определя от автора като „затвърдяване на знанията“.

Подготовката: характеризира се с групова работа, насочвана и контролирана от медиатора (учителя). Отъждествява се с етапа на репетиции, където учениците могат да експериментират и контролират различни вариации и модели на персонажите, в които са се превъплътили, разглеждани във взаимодействие с другите от групата.

Драматизация: Представяне пред публика крайният продукт на общият креативен проект на целия клас пред публика или в класната стая. Този етап е „аналог на завършения и овладян от учениците обучителен процес“.

Анализ и оценка: Специфичен етап, характерен за модела, изразява се в даване и получаване на обратна връзка, споделяне на преживявания, емоции, препоръки. Оценката е индивидуализирана, спрямо ролята в проекта: актьор, режисьор, озвучител и т.н.

Тези теоретични основи са интегрирани в систематизиран набор от драма-техники, които са специално разработени, чрез експериментиране и изследване на креативната педагогическа практика, за да бъдат оптимално ефективни в разнообразието от ситуации, възникващи пред ученето и преподаването в съвременната класна стая. Тяхното създаване цели оптимизиране на учебния процес, правейки го вълнуващ, неконвенционален и емоционален за всички участващи субекти. (Фиг.1) [1]

Фигура №1

ДРАМА ТЕХНИКИ В ПРЕПОДАВАНЕТО		
Представяне на тема от образователното съдържание	Ролева идентификация	Сценографски проект
„Сториборд“	„Кастинг“	„Карта на костюми“
„Артефакти“	„Нови роли“	„Дизайнери на сцената“
„Говореща кукла“	„Да измислим нови реплики“	
„Екшън план“		

Субекти на модела „Образователна драма в училище“

Ученици: Те са двигателят на модела „Образователна драма в училище“. Любопитни, изучаващи, експериментирани, асоцииращи, свободни да изразят позиция или

да измислят персонаж или да го трансформират, според собствените си представи, усещания и емоции. Въведени във въображаемия свят на образователната драма учениците имат нужда от стимулиране към новаторство, към измисляне на небивали истории или странни явления. Те мечтаят, творят, съчиняват и трябва да бъдат стимулирани към това преживяване. „Деца конструират една въображаема реалност, изпълнена със събитийност, описваща чрез значими елементи случващото се“. [1]

„...деца инкорпорират идеи и информация в трайни модели за осмисляне и реакция на околния свят. Това е много различно от повърхностното знание, което се придобива единствено с цел взимане на теста и скоро след това бива забравено“. [3]

Учител: Наричан драма-учител или „креативен фасилитатор“, педагога, създава условия на приемане на идеи, мисли и предложения, подкрепя, организира и ръководи цялостния процес по поставяне на образователното представление, подпомага и стимулира, анализира и преработва преживяванията на учениците, създава доверителна, творческа атмосфера, наблюдава, консултира и стимулира импровизациите.

Позициониран в традиционната структура на образователната система драма учителят се изправя пред голямо предизвикателство. За реализиране на креативен проект по поставяне на образователно представление в класната стая е необходима творческа, позитивна атмосфера, лишена от гняв и подценяване. Толерантността, премереното чувство за хумор и приемането на нетрадиционни идеи са част от предизвикателствата пред драма-учителя.

Хехт, Я. споделя „Трябва да изясня, че когато говоря за учител, изпитал силните си страни, нямам непременно предвид, че той е покорил света; по-скоро е открил възможности за растеж в живота си, познава собствената си сила и гледа на училището като част от собствения си процес на израстване.“ [4]

Други специалисти: *актьори, драматурзи, режисьори, музиканти, специалист по неформално образование:* Ефективните образователни модели се изграждат на основата на хармоничното сътрудничество между различни специалисти, носители на своето разнообразие на идеи, предложения, енергия и ентузиазъм. Стимулирането на многообразно сътрудничество обогатява креативния процес, изгражда ефективни партньорства и мотивира учениците за постигане на по-високи образователни резултати.

Сътрудничеството между учители и специалисти с разнообразна квалификация, екипната работа и комуникация е „типичен пример за обучение на работното място, който дава компетентности на учителите в ролята им на драма учители. В този съвместен работен процес между екип от външни на училището лица от сферата на висшето образование, театъра и учителите се осъществява на практика поставянето на образователно представление с целия клас в рамките на учебната година, по тема от образователното съдържание, което се изучава в училище. Разбира се учителят е този, който би трябвало да е във фокуса на новата работа.“[2]

Ефективността на модела „Образователна драма в училище“ е значителна, когато всички субекти участват в креативния процес, изключването на който и да е от тях би могло да доведе до организационни, творчески и процесуални затруднения. Доказателство за предходното твърдение са резултатите от проведено изследване във фокус-групи в няколко столични училища, чийто предмет на изследване е мотивацията на учителите за приложение на нови образователни идеи [2]. Анализите на автора проучват мненията, отношенията и намеренията на учителите в традиционното обучение (първа група) и същите на група включена в креативния процес по създаване на образователна драма в класната стая.

Изводите са еднозначни. Новите образователни идеи намират място в съвременната образователна система, но тяхното внедряване е дълъг процес (изследването е с продължителност 3 години). Авторът установява, че учителят, заел се с нелеката задача да се превърне в драма учител, работи по-ефективно в партньорство с други специалисти, готови смело да експериментират с ексцентрични, нетипични и забавни идеи. [вж. 2]

Практическа значимост

Силни страни

- Моделът „Образователна драма в училище“ е уникален по своята същност, особености и специфични приложимост, с доказана ефективност относно постигане на високи образователни резултати в процеса на обучение.
- Учениците работят в атмосфера на свободен избор, творчество и въображение, силно мотивирани са да продължат да участват в процес подчиняващ се на правилата на образователната драма.
- Включени в креативния проект на образователното представление, всеки един от учениците е с равностойна позиция, заема важна роля за цялостния процес по поставянето на пиесата и всеки е значим за другия в групата. Изгражда се стабилна групова динамика между членовете на екипа.
- Напрегнатите личностните усещания на учениците за отхвърленост, незачитане на мнение, неизгодна позиция в йерархията на взаимоотношенията в класа се трансформират, всеки член на групата се чувства позитивно стимулиран да участва в процес по обучение основан на модела.
- Създаване на възможност за модифициране на поведение и значими реакции.
- Изграждане на трайни емоционални и приятелски взаимоотношения с всеки един член на групата.
- Ускорено запаметяване и трансформация на знанията, чрез „асоциации между обекти, многосетивни образи и обозначаването на тяхното месторазположение“ [1]
- Моделът „Образователна драма в училище“ генерира свобода за учениците за проучване, изследване и експериментиране както на модели на поведение, така и на понятия, явления и събития.
- Възможност за развитие на критично мислене, диалог и развиваща дискусия.
- Новаторски формат за постигане на качествени образователни резултати в съвременната класна стая.
- Създава условия за учителите за развитие на таланта, креативността, гъвкавостта, придобиват нов поглед, относно възможностите на учениците, техните таланти и скрити заложи.
- Позволява експериментиране с неконвенционални техники, методи и подходи и апробация за употреба в ежедневно педагогическо взаимодействие.
- Позовавайки се на принципите на модела „Образователна драма в училище“ учителят изгражда позитивни връзки със своите ученици, които биха благоприятствали ефективността на целия процес на обучение.
- „... децата инкорпорират идеи и информация в трайни модели за осмисляне и реакция на околния свят. Това е много различно от повърхностното знание, което се придобива единствено с цел взимане на теста и скоро след това бива забравено“. [3]

Слаби страни

- Ограничения от страна на строго йерархизираната структура на учебния график.
- Преодоляване на предразсъдъци, възникващи поради сериозно-несериозният характер на процеса по създаване на образователна пиеса.

Предизвикателства

- Преодоляване на конвенционалните нагласи;
- Мотивиране на повече специалисти с разнообразни квалификации за участие в креативния процес.
- Привличане на доброволци и стажанти за активна работа в класната стая.

Възможности

- Създаване на програма за внедряване на модела „Образователна драма в училище“ в учебната програма на началното училище.
- Разработване на допълнителен набор от драма-техники, които развиват модела.

Заклучение

Моделът „Образователна драма в училище“ успешно се реализира в педагогическата практика на традиционното училище вече 4 години. Продуцира образователни пиеси с екип от специалисти: педагози, специалисти по неформално образование, актьори, режисьори, консултанти и стажанти, с подкрепата на СУ „Св. Климент Охридски“ и Театър „Забавна Наука“. Продуцирани са 14 образователни представления в над 15 столични училища.

Литература

1. **Василева, Р.** Модел на образователна драма в училище. УИ „Св. Кл.Охридски“, София, 2014
2. **Василева, Р.** Мотивацията на учителите за приложение на нови образователни идеи. В: сп. Педагогика, кн.2, с.197-209, София, 2016
3. **Грей, П.** Свободата да учиш. София, 2016
4. **Хехт, Я.** Демократичното образование. София, 2013
5. **Daud, Salina, Rabiah Eladwiah Abdul Rahim, and Rusnita Alimun.** „Knowledge creation and innovation in classroom.” *International Journal of Human and Social Sciences* 3.1 (2008): 75-79.
6. **Davis, Susan.** „Drama, education and curriculum: alive, kicking and counting.” *Research in Drama Education: The Journal of Applied Theatre and Performance* 20.3 (2015): 327-330.
7. **Heath, Shirley Brice, and Shelby Wolf.** „A way of working: teachers in drama education.” *London: Creative Partnerships* (2005).
8. **Üstündağ, Tülay.** „The advantages of using drama as a method of education in elementary schools.” *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 13.13 (1997).